

Förvärv av aktier i Assi Domän AB

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker att staten – genom Sveaskog AB – ökar sitt ägande av Assi Domän AB till att avse samtliga aktier. Staten har, enligt utskottets mening, ett intresse av att äga och förvalta företag som hanterar viktigare naturtillgångar, såsom skogen, malmen och vattenkraften. Inrättandet av det statliga företaget Sveaskog syftade till att skapa en mer rationell förvaltning av skogen, en bättre fungerande virkesmarknad och en ökad naturhänsyn. Det har emellertid visat sig att Sveaskog är för litet för att kunna fullfölja uppgifterna dels i fråga om förvaltning av mark som är av intresse för naturvården och kulturmiljövården, dels i fråga om erbjudande av ersättningsmark och dels i fråga om förvaltning av ett utspritt skogsbestånd.

Genom det föreslagna förvärvet införlivas Assi Domäns skogsmark i Sveaskog. Därmed förbättras förutsättningarna avsevärt för Sveaskog att uppfylla statens ambitioner beträffande förvaltning av skogsmark. Riksdagen bör samtidigt upphäva sitt tidigare bemyndigande till regeringen att sälja statens aktier i Assi Domän.

I en reservation (m, kd, fp) föreslås att riksdagen skall avslå förslaget om förvärv av aktier i Assi Domän. Konkurrensutsatt verksamhet skall bedrivas i privat regi, och staten bör främja ett ökat privat ägande av skogsmark, sägs det. Kritik riktas mot uppläggningsen av affären, liksom mot Näringsdepartementets agerande när det gäller den aktuella ärendeakten. I en annan reservation (c) efterfrågas ett nytt förslag från regeringen med en annan inriktning rörande det statliga skogsinnehavet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Propositionen.....	5
Bakgrund	5
Regeringens förslag	7
Motionerna	9
Vissa kompletterande uppgifter.....	15
Utskottets ställningstagande	17
Reservationer.....	19
1. Förvärv av aktier i Assi Domän AB (m, kd, fp)	19
2. Förvärv av aktier i Assi Domän AB (c).....	21
Särskilt yttrande.....	24
Förvärv av aktier i Assi Domän AB (mp).....	24
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	25

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Förvärv av aktier i Assi Domän AB

- a) Riksdagen godkänner att staten på det sätt regeringen föreslår genom förvärv av aktier ökar sitt ägande i Assi Domän AB till att avse samtliga aktier. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:39 punkt 1.
- b) Riksdagen upphäver sitt tidigare bemyndigande till regeringen att sälja statens aktier i Assi Domän AB. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:39 punkt 2.
- c) Riksdagen bemyndigar regeringen att genom Riksgäldskontoret ställa en övergångsfinansiering till förfogande för Sveaskog AB inom en låneram på 12 000 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:39 punkt 3.
- d) Riksdagen bemyndigar regeringen att utnyttja de medel som tillförts staten vid en aktieinlösen våren 2001 för att finansiera förvärvet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:39 punkt 4.
- e) Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som erfordras för att genomföra förvärvet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:39 punkt 5.
- f) Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ339 yrkande 4, 2001/02:N27 yrkande 10, 2001/02:N42 yrkandena 1–5 och 7, 2001/02:N43 yrkandena 1–6, 2001/02:N44, 2001/02:N45 och 2001/02:N46.

Reservation 1 (m, kd, fp)

Reservation 2 (c)

Stockholm den 4 december 2001

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Sylvia Lindgren (s), Karin Falkmer (m), Nils-Göran Holmqvist (s), Ola Karlsson (m), Marie Granlund (s), Karl Gustav Abramsson (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Strömbom (kd), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m), Lennart Värmbj (v) och Harald Bergström (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2001/02:39 såvitt gäller förvärv av aktier i Assi Domän AB,

dels 5 motioner med anledning av propositionen,

dels 1 motion med anledning av proposition 2001/02:4 om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet,

dels 1 motion från allmänna motionstiden.

Den del av proposition 2001/02:39 som innehåller förslag om försäljning av statens aktieinnehav i Svenska Lagerhusaktiebolaget behandlas, tillsammans med motionsyrkanden i denna fråga, i betänkande 2001/02:NU8.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen skall godkänna att staten genom Sveaskog AB, som är ett helägt statligt bolag, blir ägare till samtliga aktier i Assi Domän AB. Sveaskog har lämnat ett offentligt bud på de aktier i Assi Domän som inte ägs av staten. Regeringen föreslår att Sveaskog – genom aktieägar-tillskott – skall tillföras de aktier i Assi Domän som nu innehas av staten genom Näringsdepartementet och Förvaltningsaktiebolaget Stattum. Vidare föreslås att Sveaskog skall tillföras de medel som staten erhöll i samband med en inlösenlikvid våren 2001. Riksgäldskontoret föreslås slutligen ges bemyndigande att lämna en överbrygningskredit till Sveaskog på högst 12 miljarder kronor.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna att staten – genom Sveaskog AB – ökar sitt ägande av Assi Domän till att avse samtliga aktier. Genom förvärvet införlivas Assi Domäns skogsmark i Sveaskog. Därmed förbättras förutsättningarna avsevärt för Sveaskog att uppfylla statens ambitioner beträffande förvaltning av skogsmark. Riksdagen bör samtidigt upphäva sitt tidigare bemyndigande till regeringen att sälja statens aktier i Assi Domän och avslå samtliga motioner i ärendet. *Jämför reservation 1 (m, kd, fp) och reservation 2 (c).*

Propositionen

Bakgrund

Efter riksdagens beslut år 1998 (prop. 1998/99:1, bet. 1998/99:NU1) övertog staten samtliga aktier i Sveaskog. Bolagsstämman i Assi Domän hade tidigare beslutat om utdelning till aktieägarna av ett nybildat bolag (nuvarande Sveaskog) innehållande bl.a. ca 900 000 ha produktiv skogsmark. Genom betalning i form av aktier i Assi Domän blev staten ägare till samtliga aktier i Sveaskog samtidigt som statens ägarandel i Assi Domän minskade från 50,3 % till 35,3 %. Regeringen fick även i riksdagsbeslutet befogenhet att disponera över kvarvarande innehav i Assi Domän utan särskilt beslut av riksdagen.

Assi Domän har under åren 2000 och 2001 genomfört en renodling av bolagets verksamhet, så att den dominerande verksamheten nu är skogsbruk. Därtill driver bolaget ett antal sågverk och Frövi pappersbruk. Bolaget äger vidare aktier i Billerud AB. Assi Domän har aviserat att bolagets aktier i Billerud skall delas ut till aktieägarna senare under år 2001. De medel som frigjorts i bolaget genom renodlingen skall enligt styrelsens förslag tillföras aktieägarna, vilket delvis redan har skett genom ett inlösenprogram som beslutades hösten 2000.

Sveaskog lämnade i oktober 2001 ett offentligt erbjudande till aktieägarna i Assi Domän om förvärv av samtliga aktier i bolaget som inte ägs av staten. Erbjudandet är lämnat med förbehåll för riksdagens godkännande. Sveaskog har i en skrivelse till Näringsdepartementet hemställt om ett kapitaltillskott för att genomföra förvärvet. Detta kapitaltillskott innefattar dels samtliga aktier som för närvarande ägs av regeringen och Förvaltningsaktiebolaget Stattum, dels det belopp regeringen och Stattum erhöll vid aktieinlösen våren 2001. Därtill hemställer Sveaskog om att erhålla en kortfristig lånefinansiering om högst 12 miljarder kronor under 3–6 månader. Styrelsen i Assi Domän har rekommenderat aktieägarna att acceptera erbjudandet.

Staten äger huvuddelen av sin produktiva skogsmark genom Sveaskog (se tabell). Därtill kommer arealer som förvaltas av Statens fastighetsverk samt ett antal myndigheter och bolag. Statens innehav ligger huvudsakligen i områden där tillväxten är svag och rotnettot (resultat efter kostnader för avverkning, transporter och skogsvård) lågt.

TABELL STATENS MARKAREAL

Förvaltare	Totalt (1 000-tal ha)	Produktiv skogsmark (1 000-tal ha)	Resultat (milj. kr/år)
Sveaskog AB	1 100	900	100
Statens fastighetsverk	6 000	370	7
Fortifikationsverket	122	ca 80	ca 10
Reservat (nationalparker, naturreservat, domänreservat och förvärvat av Naturvårdsverket)	832		
Övriga statliga förvaltare	ca 100		

Staten äger, som nämnts, 35,3 % av aktierna i Assi Domän, och bolaget äger 2,4 miljoner ha produktiv skogsmark. Assi Domäns resultat av skogsförvaltningen är ca 900–1 000 miljoner kronor per år.

Den produktiva skogsmarksarealen i Sverige är drygt 22 miljoner ha, med följande ungefärliga fördelning:

- privata ägare 51 %,
- aktiebolag 36 %, varav Assi Domän 11 %,
- staten 7 %, varav Sveaskog 4 %.

Avverkningsvolymerna har helt andra relationer.

I propositionen (prop. 1998/99:1 utg.omr. 24, s. 87) som låg bakom bildandet av Sveaskog nämndes bl.a. följande faktorer som positiva effekter av ett separat statligt skogsbolag:

- arronderingen av mark, vilket underlättar markbyten på kommersiella villkor med andra markägare,
- konkurrensen om vedråvara, vilket innebär att veden kommer att säljas på en kommersiell och öppen marknad samt att köpsågverk kan ha lättare att få tillgång till vedråvara.

Bolagets kunder skulle behandlas på ett affärsmässigt och likvärdigt sätt, inte minst gällde detta köpsågverken i inlandet och deras råvaruförsörjning. Vidare sades att det skulle bli lättare att till staten överföra mark för statliga ändamål, t.ex. för naturvårdsändamål. Sådan överföring skulle ske på affärsmässiga villkor. Det sades också att ytterligare överföring av mark mellan olika statliga skogsägare för att uppnå en renodling av verksamheterna kunde bli aktuell.

I fråga om förvaltningen av det nya skogsbolaget ansåg näringsutskottet (bet. 1998/99:NU1) att de riktlinjer som angavs i propositionen inte var helt tillfredsställande. Utskottet ansåg att regeringen och Naturvårdsverket borde föra fortsatta diskussioner med Assi Domän och Sveaskog om möjligheterna till markbyten för att tillgodose behovet av bytesmark, framför allt i södra Sverige. Det borde enligt utskottet vara en uttalad strävan från Sveaskogs sida att få tillgång till mera mark i södra Sverige som kan användas som bytesmark. Utskottet framhöll att det avtal som ingicks år 1992 mellan staten och Domän AB om hanteringen av från naturvårdssynpunkt värdefulla marker skulle fortsätta att gälla både avseende Assi Domän och Sveaskog. (Så har enligt vad som anges i den nu aktuella propositionen varit fallet.) Vidare utgick utskottet från att avsättningen av sådan värdefull mark uteslutande skulle ske från naturvårdsmässiga utgångspunkter, så att inte råvaruförsörjningen till inlandssågverken skulle komma att missgynnas.

Frågan om förvaltningen av statens skogar utreds för närvarande av Utredningen om förvaltning av statligt ägd skogsmark (dir. 2000:60). Utredningens arbete väntas vara avslutat den 1 maj 2002.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår i propositionen att riksdagen skall godkänna att staten – genom förvärv av utestående aktier i Assi Domän – blir ägare till samtliga aktier i bolaget. Samtidigt bör riksdagens tidigare lämnade bemyndigande för regeringen att sälja aktierna i Assi Domän upphävas. Riksdagen föreslås vidare bemyndiga regeringen att få uppdra åt Riksgäldskontoret att ställa en övergångsfinansiering till förfogande för Sveaskog inom en låneram på 12 miljarder kronor. Regeringen vill också ha riksdagens bemyndigande att få utnyttja de medel som tillförts staten vid en aktieinlösen i Assi Domän våren 2001 för att finansiera förvärvet. Slutligen föreslås riksdagen bemyndiga regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som krävs för att genomföra förvärvet.

Statens skogsförvaltning bör bli mer effektiv, anser regeringen. Sveaskog är för litet för att kunna fullfölja de krav på effektivitet, marknadsnärvaro och särskilda uppgifter, t.ex. i fråga om ersättningsmark, som staten tagit på sig vid bildandet av Sveaskog. Bolaget, som nu har verkat i två år, har enligt regeringen vunnit starkt gensvar för sitt sätt att arbeta och har etablerats väl på marknaden för skogsråvara som en oberoende leverantör, samtidigt som vissa problem dock har noterats. Bolaget är för litet för att kunna fullfölja de av riksdagen beslutade riktlinjerna, menar regeringen. Statens ambitioner i fråga om förvaltning av mark som är av intresse för naturvården och kulturmiljövården, möjligheter att erbjuda ersättningsmark och få en effektiv förvaltning av ett bestånd med spridd allokering kan inte fullföljas med statens nuvarande markinnehav. Analyser pekar mot ett trendmässigt sjunkande rotnetto. Detta beror delvis på att virkesköparna blivit större och skaffat sig en starkare position på marknaden. Därför krävs att virkessäljarna också blir större och därmed får en starkare position på marknaden.

Även om statens nuvarande totala innehav av kommersiell skogsmark i Sveaskog, Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket, m.fl. – som ett resultat av arbetet i utredningen om förvaltningen av statligt ägd skogsmark – skulle komma att läggas samman till en enhet kan målen för Sveaskog enligt regeringens bedömning inte nås. Det finns därför skäl för staten att, om målsättningarna för Sveaskog skall fullföljas, införliva Assi Domäns skogsmark i Sveaskog. Detta innebär dock inte något ställningstagande till framtida förvaltningsform, sägs det.

Assi Domän har nu i stort sett renodlats. Ett förvärv av bolaget innebär att staten förvärvar skogen samt viss industriell rörelse. Avsikten är att skogsmarken återigen skall sammanföras med Sveaskog. I fråga om de industriella verksamheterna skall Assi Domäns utplacering av den industriella verksamheten i nya strukturer fortsätta och avslutas. Staten skall inte, enligt regeringens mening, vara en långsiktig ägare till industriell verksamhet på det skogliga området.

Sveaskog har, med förbehåll för riksdagens godkännande, lämnat ett offentligt erbjudande avseende de aktier i Assi Domän som inte ägs av staten. Assi Domäns styrelse har rekommenderat aktieägarna att anta erbjudandet. Om erbjudandet antas, avses det delvis finansieras av Sveaskog och genom att de medel Regeringskansliet och Förvaltningsaktiebolaget Stattum har erhållit i inlösenlikvid för aktier i Assi Domän under år 2001 används för förvärvet. Vidare erfordras en övergångsfinansiering på 12 miljarder kronor. Skälet till detta är att Assi Domän har aviserat att de likvider som erhållits vid den hittills genomförda försäljningen av industrin skall tillföras aktieägarna genom en aktieinlösen på sammanlagt 12 miljarder kronor. Sveaskog har av budtekniska skäl lämnat sitt erbjudande innan inlösen sker. Således innebär erbjudandet bl.a. en förskottering av nyssnämnda inlösen. För denna del av erbjudandet erfordras en övergångsfinansiering i avvaktan på att Sveaskog förvärvar Assi Domän och erhåller inlösenlikviden. Regeringen föreslår, som nämnts, att denna övergångsfinansiering skall ske genom att Riksgäldskontoret får i uppdrag att lämna en tidsbegränsad kredit om 12 miljarder kronor för ändamålet till Sveaskog. Utlåning från Riksgäldskontoret till andra än affärsverk och statliga myndigheter kräver riksdagens godkännande. Sveaskog har, som nämnts, hemställt om en kortfristig lånefinansiering under ca 3–6 månader.

Som tidigare redovisats har regeringen för närvarande riksdagens bemyndigande att sälja statens aktier i Assi Domän utan att riksdagen behöver höras. Om Sveaskogs erbjudande blir antaget av de övriga aktieägarna, bör emellertid en eventuell försäljning av aktier i Assi Domän inte kunna ske utan riksdagens medgivande, sägs det. Det bör ankomma på regeringen att fatta erforderliga beslut för att förvärva utestående aktier i Assi Domän och att genomföra dels sammanläggningen med Sveaskog, dels den fortsatta renodlingen av Assi Domän.

När förvärvet genomförts skall samma inriktning gälla för det sammanlagda bolaget som den som nu gäller för Sveaskog enligt riksdagens tidigare

fattade beslut, anser regeringen. Det övergripande målet skall sålunda vara att statens skogar skall förvaltas på ett föredömligt sätt ur både produktions- och miljösynpunkt för att trygga en långsiktigt ekologiskt och produktionsmässigt hållbar utveckling. Därtill skall bolaget aktivt verka för att erbjuda omarronderingsmöjligheter och tillköpsmöjligheter ägnade att förstärka det enskilda skogsbruket. Bolaget bör ha som inriktning att genom försäljning av mark till enskilda underlätta utkomstmöjligheterna och lokal utveckling i skogs- och landsbygd. I försäljningsaktiviteterna skall glesbygden prioriteras. På sikt kan den försålda arealen uppgå till 5–10 % av den totala arealen i det nybildade bolaget, säger regeringen. På motsvarande sätt som har gällt för Sveaskog, skall all överföring av mark från det sammanlagda bolaget till annan ske till marknadsmässiga priser.

Regeringskansliets kostnader för föreslagna åtgärder skall belasta anslaget Kostnader för omstrukturering av vissa statligt ägda företag (38:20) inom utgiftsområde 24 Näringsliv, sägs det.

Motionerna

I fem motioner yrkas avslag på propositionen. I partimotion 2001/02:N43 (m) yrkas avslag på samtliga fem beslutspunkter i propositionen. Vidare begärs ett tillkännagivande av riksdagen om att staten i första hand bör avyttra kommersiell skog till enskilda och privata aktörer och i andra hand sälja sitt innehav av aktier i Assi Domän. Svenska staten är Sveriges största företagare, räknat i både omsättning och antal anställda, erinrar motionärerna om. De anser att statlig, kommersiell verksamhet utgör ett betydande problem för en fri och rättvis konkurrens. Med början under 1980-talet har en ny syn på statligt företagsägande vuxit fram, enligt vilken privatiseringar mer är en praktisk än en ideologisk fråga, sägs det. Skälen till denna förändring är följande: starkare krav på tydliga och aktiva ägare i företagen, mer ansträngda statsfinanser i flera länder samt att privatiseringar leder till en högre effektivitet. Den socialdemokratiska regeringen har inte någon klar strategi avseende de statliga bolagen – i den årliga regeringsskrivelsen om företag med statligt ägande finns inte några motiv redovisade till varför bolagen bör vara statliga, säger motionärerna. De menar att regeringen i skrivelsen bör redovisa motiv för statens ägande för varje bolag. De företag vars koppling till staten inte kan motiveras bör ingå i den privatiseringsplan som motionärerna vill att regeringen omgående skall presentera.

Med den nu aktuella propositionen ändrar regeringen uppenbarligen strategi när det gäller synen på skogsbolag och prioriterar i stället färre leverantörer och mer statlig kontroll, säger motionärerna. De anser dessutom att förslaget om statens förvärv av Assi Domän är olämpligt gentemot övriga ägare, eftersom budet kommer från huvudägaren staten som redan äger 35 % av bolaget, har tillsatt styrelsen, bestämmer spelreglerna för aktörerna och även är domare. Motionärerna refererar till en presskonferens tidigare under hösten

2001 med näringsminister Björn Rosengren och ledningen för Sveaskog, då följande motiv till budet på Assi Domän redovisades:

- skogsindustrins betydelse för svensk export är så viktig att råvaruförsörjningen inte kan lämnas i händerna på privata aktörer,
- det är viktigt att den svenska skogen inte bara blir ”lekstuga” för dem i Sverige med mycket pengar,
- staten skall fortsätta att öka sitt ägande av skog.

Dessa uttalanden väcker flera frågor, anser motionärerna och nämner följande:

- Innebär uttalandena att alla viktiga exportindustrier skall räkna med statliga råvaruleveranser i framtiden, och i så fall av vilka skäl?
- Gäller detta såväl Telefonaktiebolaget LM Ericsson som jordbruket och livsmedelsindustrin?
- Är förvärvet ett sätt att hålla råvarupriserna nere och med skattemedel subventionera vissa företag?
- Är alla aktörer med god ekonomi olämpliga som underleverantörer till exportindustrin?

Privat ägande har visat sig överlägset statligt ägande när det gäller att skapa välfärd och utveckling, vilket även gäller skogsnäringen, anför motionärerna. Staten har dock ett ansvar för att det ges goda förutsättningar för skogsnäringen och andra näringar att utvecklas väl. Skogsnäringen är ännu en viktig motor i svensk ekonomi, säger motionärerna och föreslår att skogspolitiken skall förändras på följande sätt:

- Den statliga expansionsivern måste upphöra; regeringens politik omyn-digförklarar och hånar de privata skogsägarna.
- Ägandet måste spridas. Statens föreslagna förvärv av Assi Domän innebär att ägandet av bolaget och dess skogsmark, som för närvarande är spritt på tusentals olika ägare, koncentreras till en, dvs. staten, säger motionärerna och konstaterar att Europas största skogsägare skapas genom ägandeöverföringen från privata aktörer till staten. Koncentrationen av ägandet minskar den biologiska mångfalden och utgör också ett hot mot de lantbrukare som har skogsbruk som komplement till lantbruket, hävdar motionärerna.
- Statens uppgift skall vara att värna om allemansrätt och naturvård, ta särskilt ansvar för sådan skog som kan behövas för att bevara speciella naturvärden, kunna erbjuda ersättningsmark till enskilda brukare vid reservatsbildning och ta ansvar för markbytesreserv i omarronderingsområden.
- Staten bör i första hand avyttra kommersiell skog till enskilda och privata aktörer och i andra hand sälja sitt innehav av aktier i bolag såsom Assi Domän.

Det av regeringen föreslagna förvärvet av Assi Domän kan förväntas kosta skattebetalarna åtskilliga miljarder kronor, säger motionärerna avslutningsvis. De anser att förslaget är synnerligen dåligt och därför bör avslås. Assi Domän behövs som en stor aktör på skogsmarknaden i konkurrens med helstatliga Sveaskog och övriga aktörer, sägs det.

Också i motion 2001/02:N46 (m) yrkas avslag på förslaget om att staten genom förvärv av aktier skall öka sitt ägande i Assi Domän. Om den av regeringen föreslagna affären går igenom kommer staten att bli ägare till 18 % av den svenska skogsmarknaden och 10 % av den avverkningsbara skogsmarken, säger motionären. Hon anser att det inte finns några argument för affären och hänvisar till uttalanden från Sveriges Aktiesparares Riksförbund och dess verkställande direktör Lars-Erik Forsgårdh om att budet på Assi Domän är ett skambud och att staten utnyttjar den osäkra aktiemarknaden för att förvärva Assi Domäns skogar billigt. Marknadsvärdet på Assi Domäns skogar är värderade av skattemyndigheterna till 23 miljarder kronor, medan taxeringsvärdet uppgår till 17,5 miljarder kronor, säger motionären vidare. Det nu aktuella budet motsvarar ett värde av 17 miljarder kronor, eller 7 000 kr per hektar, medan privatpersoner har betalat 40 000 kr per hektar när de har köpt skogsmark av Assi Domän, uppger motionären. Hon menar att det är märkligt att staten anser att Assi Domän har ett visst värde när bolaget skall beskattas, men ett mycket lägre värde när staten vill köpa företaget. Det finns inga hållbara argument till varför staten skall äga sådant som privata aktörer kan äga och driva bättre, anför motionären avslutningsvis.

I motion 2001/02:N42 (kd) föreslås också att propositionen skall avslås. Vidare begärs tillkännagivanden i två avseenden, nämligen om att ägandet i Assi Domän bör spridas ytterligare och om familjeskogsbrukets villkor. Kristdemokraternas principiella inställning är att staten bör äga mindre, inte mer, sägs det. Det gäller såväl produktiv skogsmark som företag som verkar på en konkurrensutsatt marknad. Svenska staten är Sveriges största företagare, räknat både i omsättning och i antal anställda, konstaterar motionärerna. De anser att när staten äger företag, samtidigt som den har ansvaret för att fastlägga reglerna för näringslivet, uppstår en mycket olämplig otydlighet i ägarrollen. Med undantag för Systembolaget finns det i de flesta fall inte längre något samhällsintresse som medför att staten bör äga och kontrollera en verksamhet, anför motionärerna. Staten bör därför i lagom takt sälja ut de företag som är verksamma på den konkurrensutsatta marknaden. Staten skall följaktligen också äga så litet som möjligt av den produktiva skogsmarken, säger motionärerna. De menar att de enskilda skogsägarna och de privata bolagen kan bruka skogen miljö- och tillväxtmässigt lika bra som staten, och att det därför inte finns någon anledning för staten att konkurrera på virkesmarknaden genom att äga produktionsskog i stor omfattning. Kristdemokraterna anser att när staten skall avyttra ytterligare aktier i Assi Domän skall detta ske genom utförsäljning i små poster till svenska folket. Statens uppgift i skogssektorn är att ta hand om områden med höga naturvärden som undantas brukning och att ur ett rimligt begränsat statligt innehav erbjuda högkvalitativ produktionsmark som bytesvara när allmänintresset kräver att privata skogsägares marker inte längre kan brukas, anför motionärerna. De framhåller att behovet är störst i södra Sverige, där mer mark behöver skyddas.

Förslaget att Sveaskog skall köpa samtliga aktier i Assi Domän innebär en socialisering av stora mått, säger motionärerna. De konstaterar att staten redan

äger drygt 1,6 miljoner ha skogsmark och att det med Assi Domän blir ytterligare 2,4 miljoner ha, vilket skulle göra svenska staten till Europas största skogsägare. I motionen refereras – liksom i den tidigare redovisade motionen 2001/02:N43 (m) – till de uttalanden av näringsminister Björn Rosengren som gjordes vid en presskonferens tidigare under hösten 2001.

Motionärerna erinrar om att Kristdemokraterna hösten 1998 stödde bildandet av Sveaskog med syfte att åstadkomma följande positiva effekter genom ett separat statligt skogsbolag:

- förbättrad arrondering av mark,
- vidgad marknad för vedråvara,
- lättare att till staten överföra mark för statliga ändamål, t.ex. för naturvårdsändamål.

Den samhällsuppgift som bolaget ålades av riksdagen återfinns även i bolagsordningen, säger motionärerna men påpekar att många av dessa uppgifter har försvunnit i Sveaskogs årsredovisning för år 2000. Motionärerna anser att det har skett en gradvis förändring av Sveaskogs inriktning och mål, från att betona samhällsnyttiga funktioner till att bli ett renodlat kommersiellt skogsföretag med vinstintresse och expansion som främsta mål. De menar att den fråga som nu måste ställas är hur de samhällsnyttiga funktionerna skall kunna tillgodoses inom ett bolag där ren kommersiell verksamhet är det prioriterade målet. Vilka effekter som bildandet av Europas största skogsföretag får för den svenska virkesmarknaden är svåra att bedöma, säger motionärerna och befarar att köpsägverkens möjligheter att hitta råvara till låga priser i värsta fall kan komma att hotas.

Statens bud på aktierna i Assi Domän har satts mycket lågt – priset är totalt 26,6 miljarder kronor, och om Assi Domäns kontanter, sågverk, kartongbruket i Frövi och ägarandelen i Billerud bokträknas är värdet knappt 17 miljarder kronor, vilket är mindre än det bokförda värdet och även mindre än taxeringsvärdet, anför motionärerna. De säger att det är svårt att se ett erbjudandet skulle kunna få konkurrens, mot bakgrund av att staten är största ägare och samtidigt har kontroll över skattesystem och regler för försäljning och ägande av fast egendom. Alternativet är därmed inte en annan affärsuppgörelse utan endast ingen uppgörelse alls, vilket Kristdemokraterna förordar, sägs det. Skogen är avgörande för sysselsättning och livskraft i glesbygden, och skogsnäringen är den näring som svarar för den största nettoexporten och är således mycket viktig för svensk ekonomi, anför motionärerna. De anser att staten har ett ansvar för att det ges goda förutsättningar för skogsnäringen att utvecklas väl, vilket enligt motionärerna innebär bl.a. följande:

- Den statliga expansionsivern måste upphöra.
- Ägandet måste spridas.
- Staten skall värna om allemansrätt och naturvård samt inrikta sig på att ta särskilt ansvar för sådan skog som kan behövas för att bevara speciella naturvärden, kunna erbjuda ersättningsmark till enskilda brukare vid reservatsbildning och ta ansvar för markbytesreserv i omarronderingsområden.
- Statens ägarpolicy skall vara att sälja sådan skog som lämpligen kan ägas av enskilda.

I motion 2001/02:N44 (c) föreslås att propositionen skall avslås såvitt gäller förslagen om Assi Domän om inte fem preciserade villkor uppfylls. Villkoren består i att riksdagen skall göra tillkännagivanden i fyra avseenden, nämligen om att vid avsättningar av skogsmark av miljö- eller kulturskäl i första hand avsättningarna skall ske från statens samlade markinnehav, om att statens samlade skogsinnehav skall användas för att kunna erbjuda bytesmöjligheter, om att statens samlade skogsinnehav skall användas för att erbjuda omarronderingsmöjligheter och tillköpsmöjligheter för att förstärka det enskilda privata skogsbruket samt om ett utförsäljningsprogram rörande statens samlade skogsinnehav för att förstärka det enskilda privata skogsägandet. Det femte villkoret innebär att riksdagen skall besluta att Sveaskogs försäljning av skogsmark skall ha som mål att statens samlade skogsinnehav inte skall överstiga 10 % av den produktiva skogsmarken och att försäljning för att stärka det enskilda privata skogsägandet skall införas i Sveaskogs bolagsordning och meddelas bolaget som riktlinjer.

Sveriges skogsägare är viktiga för miljöarbetet och har ett ansvar för att bevara den biologiska mångfalden, säger motionärerna. De framhåller det positiva i att marknadskrafterna genom certifieringar i skogsbruket tar hänsyn till skyddet av den biologiska mångfalden. Det är nödvändigt att det finns långsiktiga och tydliga regler för skyddet av den biologiska mångfalden och kulturmiljöer, och reservatsbildningar måste föregås av ordentliga konsekvensanalyser, anför motionärerna. De anser att i de fall då staten pekar ut vissa områden som särskilt intressanta att bevara är det viktigt att den enskilde markägaren inte drabbas utan ges skälig ersättning för det intrång som kan bli aktuellt. Detta kan ske genom ekonomisk kompensation eller genom att ersättningsmark erbjuds. Många markägare som avstår mark till reservat eller som accepterar andra inskränkningar för att skydda den biologiska mångfalden vill inte ge upp den rörelse som kan vara associerad med användningen av marken, säger motionärerna. Mot denna bakgrund framhåller de vikten av att möjligheten till ersättningsmark prövas noggrant och innan ekonomisk ersättning erbjuds vid reservatsbildningar. Centerpartiet har i andra motioner framfört tankar på en ny modell för bevarande av skyddsvärda skogsområden, varvid en modell är att staten köper bevarandetjänster av markägaren i stället för att inrätta reservat som omöjliggör fortsatt utkomst från skogen, anför motionärerna. De anser att vid avsättningar av miljö- eller kulturskäl skall i första hand avsättningarna ske från statens samlade markinnehav. I de fall där avsättningar från det enskilda privatägda skogsinnehavet sker av miljö- eller kulturskäl måste ersättningsmark erbjudas, varvid statens samlade skogsinnehav bör utnyttjas.

För närvarande ägs ca 51 % av den svenska skogen av enskilda privata skogsägare, och resten ägs av bolag, staten, kommuner, Svenska kyrkan, m.fl., konstaterar motionärerna. De anser att det är angeläget att andelen skog som ägs av enskilda privata skogsägare ökar för att främja utvecklingsmöjligheter och livskraft i de delar av landet som bäst behöver det. Centerpartiets uppfattning är att andelen skog som ägs av enskilda privata ägare på sikt bör öka till 60–65 % av den produktiva skogsmarksarealen. I samband med Sve-

askogs köp av Assi Domän skapas möjligheter att förstärka detta enskilda privata ägande, anför motionärerna. De menar att statens samlade innehav av skogsmark – utöver att användas för avsättningar ur miljö- och kultursynpunkt och som bytesmark – måste kunna utnyttjas i syfte att erbjuda omarronderingsmöjligheter och tillköpsmöjligheter för att förstärka det enskilda privata skogsbruket. Från statens samlade skogsinnehav bör också skogsfastigheter, av varierande storlek, säljas under ett flertal år för att ge fler möjlighet att skapa sig en utkomst från och bosättning på eller i närhet av skogsfastigheter, säger motionärerna.

Det ”nya” Sveaskogs skogsinnehav blir spritt över hela landet, konstaterar motionärerna. Den försäljning av mark som bolaget föreslås genomföra bör likaledes ske över hela landet, varvid de områden som ur regionalpolitisk synvinkel är prioriterade av statsmakterna skall prioriteras, anför motionärerna. De anser som nämnts att Sveaskogs försäljning av skogsmark skall ha som mål att statens samlade innehav inte skall överstiga 10 % av den produktiva skogsmarken, vilket innebär att Sveaskog efter försäljningarna skulle äga och förvalta 2–2,2 miljoner ha produktiv skogsmark. Försäljning av skogsmark för att förstärka det enskilda privata ägandet av den svenska skogen skall införas i Sveaskogs bolagsordning och meddelas bolaget som riktlinjer för dess verksamhet och förvaltning, föreslår motionärerna avslutningsvis.

Liknande synpunkter rörande åtgärder för att minska det statliga skogsinnehavet förs också fram i partimotion 2001/02:N27 (c) med anledning av den regionalpolitiska propositionen 2001/02:4. Affären mellan Sveaskog och Assi Domän bör vara ett första steg mot en överföring av en större del av det statliga ägandet av skog till enskilda skogsägare, säger motionärerna. De anser att detta bör ske dels genom avsättningar och omarronderingar där så är lämpligt, dels genom att Sveaskog säljer större delen av sitt innehav av skog till enskilda skogsägare. Försäljningen bör ske i lotter om 50–200 ha under en tioårsperiod. Målsättningen bör vara att statens skogsinnehav av produktiv skogsmark inte skall överstiga 10 %, anför motionärerna. Skogen är en av Sveriges viktigaste resurser, säger motionärerna och hänvisar till följande: skogsindustrin svarar för en stor del av Sveriges export, närmare 94 miljarder kronor årligen; över hälften av Sveriges nettoexportinkomster kommer från skogsnäringen; näringen sysselsätter drygt 90 000 personer i främst gles- och landsbygd och ger arbete åt företag i andra sektorer. Centerpartiet vämar det spridda enskilda skogsägandet – det finns ingen anledning att staten skall vara en stor ägare av skog, anför motionärerna avslutningsvis.

Vid utförsäljning av statlig skog bör denna ha en inriktning som stärker det enskilda privata ägandet, anför det i motion 2001/02:MJ339 (c). Staten äger direkt en betydande del av Sveriges skog, konstaterar motionärerna. De anser att vid de tillfällen då skog ur detta innehav skall säljas, bör möjlighet ges för att enskilda, aktiva brukare skall kunna förvärva delar därav. Vid försäljning bör därför storleken på de skogsområden som skall säljas ut avpassas, så att denna typ av förvärv möjliggörs, anför motionärerna. De menar att detta

skulle kunna stärka det enskilda ägandet samt sysselsättning och boende på landsbygden.

Propositionen bör avslås, är uppfattningen också i motion 2001/02:N45 (fp). I en väl fungerande marknadsekonomi fyller staten en oundgänglig funktion som stiftare av lagar och regler, beslutsfattare om skatter och som myndighetsutövare i form av rättsvårdande och marknadsvårdande instanser, anför motionärerna. De anser att om staten på samma gång är aktör på marknaden uppkommer en orimlig sammanblandning av roller. Folkpartiet vill att fler människor skall vara ägare av företag och ser en privatisering av statens ägande som en möjlighet att sprida privat ägande av företag till flera, säger motionärerna. De anser att regeringen – i och med propositionen – ändrar strategi när det gäller skogsbolag och att den i stället prioriterar färre leverantörer och mer statlig kontroll. Förslaget om statligt förvärv av Assi Domän är dessutom osnyggt gentemot övriga ägare, menar motionärerna och hänvisar till att budet kommer från huvudägaren staten, som redan äger 35 % av bolaget, har tillsatt styrelsen, bestämmer spelreglerna för aktörerna och även är domare. Därmed är sammanblandningsekonomi total, säger motionärerna. De redovisar också de uttalanden som näringsminister Björn Rosengren gjorde vid en presskonferens hösten 2001 – och som tidigare redogjorts för i anslutning till motion 2001/02:N43 (m).

Det av regeringen föreslagna förvärvet av Assi Domän förväntas kosta skattebetalarna åtskilliga miljarder kronor, säger motionärerna och anser att detta innebär en överbeskattning av medborgarna. De menar att det finns flera faktorer som talar för att man skulle kunna få ut mer pengar om man valt att sälja skogen i flera delar. Som exempel kan nämnas att företaget Norske Skog valt att sälja all sin skog i Sverige, men i mindre bitar, säger motionärerna. De uppger att priset per hektar skog för dessa försäljningar ligger klart högre än det pris som Assi Domän förväntas få, vilket ytterligare understryker att staten gör en dålig affär. Motionärerna anser att förslaget är en synnerligen dålig idé och vill därför avslå det. Assi Domän behövs som en stor aktör på skogsmarknaden i konkurrens med helstatliga Sveaskog och övriga aktörer, anför motionärerna avslutningsvis.

Vissa kompletterande uppgifter

AB Statens Skogsindustrier (ASSI) och – efter genomförd ombildning till aktiebolag – Domänverket ingick bland de statliga företag som riksdagen hösten 1991, på förslag av den borgerliga regeringen, bemyndigade regeringen att sälja statens aktier i (prop. 1991/92:69, bet. 1991/92:NU10). I betänkandet fanns en reservation (s), med instämmande i en meningsyttring (v). Den dåvarande regeringen beslöt våren 1994 att sälja 49,8 % av aktierna i Assi Domän, varvid 70 % av dessa aktier reserverades för privatpersoner och anställda i de berörda företagen och resterande 30 % av aktierna såldes till svenska och utländska institutioner.

Hösten 1998 beslöt riksdagen, som redovisats, på förslag i budgetpropositionen för år 1999, att statens ägarandel i Assi Domän skulle minskas – genom

aktiebyten – samtidigt som staten förvärvade ett från företaget utdelat nytt skogsbolag, med ett skogsinnehav på ca 900 000 ha. Däremot ansåg utskottet att de riktlinjer för förvaltningen av detta skogsbolag som regeringen föreslog inte var helt tillfredsställande utan borde modifieras. Det kan uppstå konflikter mellan naturvårdsintressen och intresset att förse inlandssågverken med vedråvara, och det nya skogsbolaget kan befaras få begränsade möjligheter att tillgodose behovet av bytesmarker, framför allt i södra Sverige, anförde utskottet. Regeringen och Naturvårdsverket borde enligt utskottets mening föra fortsatta diskussioner med Assi Domän och med det nya skogsbolaget beträffande möjligheterna till markbyten. Utskottet utgick från att avsättningen av från naturvårdssynpunkt värdefull mark uteslutande skulle ske utifrån naturvårdsmässiga utgångspunkter, så att inte råvaruförsörjningen till inlandssågverken skulle missgynnas. I en reservation (m, kd) förordades en försäljning av hela Assi Domän, men de aktuella bemyndigandena accepterades som ett första steg. I två andra reservationer (fp; mp) avvisades regeringens förslag om Assi Domän i dess helhet; förslaget ansågs behäftat med så stora brister att det inte borde genomföras.

Näringsutskottet behandlade nyligen i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet över den s.k. miljömålspropositionen (prop. 2000/01:130) frågan om avsättning av skyddsvärd skogsmark. Näringsutskottets majoritet (med ordförandens utslagsröst) ansåg att det aktuella delmålet, som i propositionen angetts till 900 000 ha, borde omformuleras. I två avvikande meningar (s, v; mp) tillstyrktes regeringens förslag. Riksdagens debatt och beslut i ärendet (bet. 2001/02:MJU3) ägde rum den 22 november 2001.

Vid riksdagens frågestund den 25 oktober 2001 ställde Per Westerberg (m) en fråga om skogsnäringen till näringsminister Björn Rosengren (prot. 2001/02:18). Med hänvisning till de här tidigare nämnda yttrandena av näringsministern om att skogen inte skall vara en ”tummelplats” för rika personer och att skogsnäringen är en så viktig exportnäring att råvaruförsörjningen inte kan överlätas till privatpersoner eller enskilda frågade Per Westerberg näringsministern vilka andra exportnäringar som är så viktiga att råvaruförsörjningen måste ske i statlig regi eller av fattiga personer. Näringsministern svarade att Assi Domän och många andra säljer ut sina stora skogsarealer till privatpersoner. Med all respekt trodde han inte att detta långsiktigt är det bästa om skogen skall brukas. Vidare uppgav näringsministern att staten för närvarande äger ungefär 7 % av skogen och att med den planerade affären kommer andelen att bli 18 %. När det gäller avverkningen kommer staten att äga 10 %, påpekade näringsministern och framhöll att den statliga ägarandelen uppgår i Kanada till över 90 % och i Förenta staterna till 28 %. Näringsministern ansåg att det inte är orimligt att staten äger skog och hänvisade till natur- och miljövärden. Också Per Westerberg ansåg att det är rimligt att staten skall ha ett inflytande i skogen precis som i allting annat när det gäller naturvärden, men erinrade åter om näringsministerns yttrande om att råvaruförsörjningen till exportnäringen skogsindustrin är så viktig att den inte kan överlätas till privatpersoner och ställde följande följdfrågor: Vilka ytterligare

planer har näringsministern för att trygga råvaruförsörjningen i andra näringar och behövs det ett statsingripande eller fattiga leverantörer när det gäller livsmedel, telefonindustrin, bilindustrin eller tillverkningen av kylskåp? Näringsministern vidhöll att det är rimligt att staten äger och har starkt inflytande när det gäller skog, malm och vattenkraft. Han ansåg vidare att det inte är orimligt att staten därvid också har ett inflytande när det gäller produktion och förädling, vilket dock inte innebär att de privata stora skogsägarna inte har motsvarande intresse och inte sköter det minst lika bra. Han såg inte detta som någon motsättning. Staten har ett intresse av att äga och ha inflytande över malmen, skogen och vattenkraften och tänker inte sälja ut dessa tillgångar, som vissa andra i riksdagen har ett starkt intresse av att göra, sade näringsministern avslutningsvis.

Utskottets ställningstagande

Staten har, enligt utskottets mening, ett intresse av att äga och förvalta företag som hanterar viktigare naturtillgångar, såsom skogen, malmen och vattenkraften. Inrättandet av det statliga företaget Sveaskog syftade till att skapa en mer rationell förvaltning av skogen, en bättre fungerande virkesmarknad och en ökad naturhänsyn. Det har emellertid visat sig att Sveaskog är för litet för att kunna fullfölja uppgifterna dels i fråga om förvaltning av mark som är av intresse för naturvärden och kulturmiljövärden, dels i fråga om erbjudande av ersättningsmark och dels i fråga om förvaltning av ett utspritt skogsbestånd. Det är mot denna bakgrund som det nu föreslagna förvärvet av aktier i Assi Domän skall ses.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om förvärv av aktier i Assi Domän. Genom förvärvet införlivas Assi Domäns skogsmark i Sveaskog. Därmed förbättras förutsättningarna avsevärt för Sveaskog att uppfylla statens ambitioner beträffande förvaltning av skogsmark. De motioner i vilka det yrkas avslag på propositionen präglas, enligt utskottets mening, i huvudsak av en doktrinär inställning till statligt ägande och till statliga företag. Utskottet intar för sin del en mer pragmatisk hållning och anser att det nu är mycket viktigt att få till stånd en effektiv förvaltning av skogsmark som kan tillvarata angelägna natur- och miljövärden. Genom det föreslagna förvärvet kommer statens ägande av skogsmark att uppgå till ca 18 % och när det gäller avverkningsvolym till ca 10 %. Detta är, enligt utskottets uppfattning, en helt rimlig nivå och som i en internationell jämförelse – t.ex. jämfört med Förenta staterna och Kanada – inte är anmärkningsvärt hög.

I några motioner sägs att offentligt ägande av skogen är sämre än privat. Enligt vad utskottet erfarit finns det inga analyser som pekar i den riktningen. I proposition 1997/98:158 om uppföljning av skogspolitiken gavs snarare en motsatt bild. Där (s. 23) redovisades en undersökning gjord av Skogsstyrelsen om hur skogsägarna hade valt återväxtmetod efter avverkningar åren 1993 och 1994. Undersökningen visade att på 29 % av förnygringsarealen hos privata skogsägare hade självförnygring tillämpats på mark som var olämplig

för självföryngring, medan motsvarande andel hos övriga skogsägare var 12 %. Bara 50 % av planteringsbehovet hade utförts hos privata skogsägare efter stipulerade tre år jämfört med 84 % hos övriga skogsägare. I den nämnda propositionen förordades att skogsägarna skulle upplysas bättre om gällande regler och om hur föryngringsarbetet skall bedrivas. Även Skogsstyrelsens senare statistik ger enligt uppgift en annan bild än den som förs fram i motionerna.

När det gäller synpunkterna i några motioner om att försäljning av mark från det sammanlagda bolaget bör främja utkomstmöjligheter för dem som bor i glesbygd vill utskottet påpeka att det i propositionen just sägs att bolaget bör ha som inriktning att genom försäljning av mark till enskilda underlätta utkomstmöjligheterna och lokal utveckling i skogs- och landsbygd. I försäljningsaktiviteterna skall glesbygden prioriteras.

I en motion ifrågasätts om huruvida det har skett en förändring av Sveaskogs inriktning och mål med verksamheten. Enligt uppgift från Näringsdepartementet strider bolagets affärsidé inte mot riksdagsbeslutet hösten 1998 om Sveaskog. I beslutet sades att verksamheten skall drivas kommersiellt; avsikten var inte att köpsågverken skulle få tillgång till virke som åsatts ett lågt pris på icke affärsmässiga grunder. Däremot underlättade bildandet av Sveaskog en bättre tillförsel på marknaden, eftersom virket tidigare gick direkt till de egna industrierna.

I en annan motion sägs beträffande naturvårdsavsättningar att sådana avsättningar i första hand skall ske av statlig mark. Kriterierna vid behov av avsättningar bör dock inte i första hand ta sin utgångspunkt i vem som äger marken utan i hur pass skyddsvärd marken är.

Avslutningsvis vill utskottet beröra en fråga som gäller behandlingen i utskottet av ärendet. Det har från borgerliga ledamöter i utskottet framförts synpunkter på utskottets möjligheter att få ta del av det material som ligger bakom regeringens beslut i frågan. Sakförhållandet är sådant att utskottet har fått ta del av hela akten i Assi Domän-ärendet. Den del av akten som hade utgjort underlag för regeringens beslut erhöll utskottet ett par dagar före motionstidens utgång. När det gäller sekretessfrågan, som också har varit föremål för diskussion, konstaterar utskottet att det är utskottet som självt svarar för sekretessprövningen när akten tagits över från berört departement. Samtidigt anser utskottet att det är rimligt att sekretessprövningen sker efter samråd med departementet. Så har också skett i detta fall, och Näringsdepartementet har gjort en preliminär bedömning av vilka handlingar som bör behandlas med sekretess. Utskottet har inte funnit anledning att göra någon annan bedömning.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i alla här aktuella delar och avstyrker motionerna i motsvarande delar.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer.

1. Förvärv av aktier i Assi Domän AB

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Harald Bergström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag borde ha följande lydelse:

- a) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 1 om förvärv av aktier i Assi Domän AB. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:N42 yrkandena 1–5 och 7, 2001/02:N43 yrkandena 1–6, 2001/02:N45 och 2001/02:N46 och avslår proposition 2001/02:39 punkterna 1–5 och motionerna 2001/02:MJ339 yrkande 4, 2001/02:N27 yrkande 10 och 2001/02:N44.
- b) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 1 om riksdagens tillgång till aktuell ärendeakt och sekretessbeläggning av denna.

Ställningstagande

Inledningsvis vill vi erinra om vår principiella inställning i frågan om statliga företag. Statens främsta näringspolitiska uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa betingelser för långsiktig tillväxt. Om staten samtidigt uppträder som ägare och som utformare av de regler som gäller för näringslivets verksamhet uppstår en rad problem, bland vilka följande kan nämnas: risk för konkurrensnedvridning, risk för inoptimala investeringsbeslut samt svårigheter att tillföra kapital till företag som behöver kapital för expansion. Grundprincipen måste, enligt vår mening, vara att konkurrensutsatt verksamhet skall bedrivas i privat regi. Vi har tidigare efterlyst att det arbete som påbörjades under fyrpartiregeringen i början av 1990-talet med att minska statens företagsägande skall återupptas.

Regeringens förslag om att staten genom Sveaskog skall förvärva samtliga aktier i Assi Domän innebär ett steg i motsatt riktning. Propositionen bör därför avslås i här aktuella delar. I likhet med vad som sägs i motionerna 2001/02:N43 (m), 2001/02:N46 (m), 2001/02:N42 (kd) och 2001/02:N45 (fp) vill vi värna det enskilda, privata ägandet av skogsmark. För närvarande ägs ca 51 % av den svenska skogen av enskilda privata skogsägare. Efter förvärvet av Assi Domäns skogsinnehav kommer staten att äga ca 4 miljoner ha

skogsmark, eller ca 18 % av den totala skogsmarken, och blir därmed Europas största skogsägare.

Vi anser att staten i stället skall sträva efter att det privata ägandet av skogsmark skall öka. Enligt vår mening utför de enskilda privata skogsägarna ett mycket värdefullt arbete när det gäller miljö- och naturvård. Ett spritt privat ägande av skogsmark är också viktigt för att människor skall kunna få utkomstmöjligheter i glesbygden. Den koncentration av skogsägandet som Sveaskogs förvärv av Assi Domän innebär kan befarias minska den biologiska mångfalden. Denna främjas bättre av många små privata ägare. Ägarkoncentrationen är också ett hot mot de lantbrukare som har skogsbruk som komplement till lantbruket.

Regeringens nedvärderande syn på de enskilda privata skogsägarna kom till drastiskt uttryck vid den presskonferens där näringsminister Björn Rosengren, tillsammans med ledningen för Sveaskog, presenterade affären. Näringsministern sade då – med hänvisning till skogsindustrins betydelse för svensk ekonomi – att råvaruförsörjningen är så viktig att den inte kan lämnas i händerna på privata aktörer och att den svenska skogen inte får bli en ”lekstuga” för rika personer. Uttalandet är en skymf mot de enskilda skogsägarna och familjeskogsbruket och reser också frågor av mer allmän karaktär, t.ex. om regeringen anser att råvaruförsörjning mer generellt bör ske via statliga företag. Vi vill i detta sammanhang notera att vårt ställningstagande i det aktuella ärendet inte innebär att vi anser att staten inte har någon roll att spela i skogspolitiken. Statens uppgift är att värna om allemansrätten och naturvården och ta ansvar för sådan skogsmark som kan behövas för att bevara speciella naturvärden samt kunna erbjuda ersättningsmark till enskilda brukare vid reservatsbildning och ta ansvar för markbytesreserv i omarronderingsområden.

Vi vill också påtala det olämpliga i affärens uppläggning gentemot övriga ägare i Assi Domän. Det är inte bra att budet kommer från huvudägaren staten – som redan äger 35 % av bolaget, har tillsatt styrelsen, bestämmer spelreglerna för aktörerna och även är domare. Detta är ett exempel på den sammanblandningsekonomi som vi anser inte bör förekomma. Förvärvet av Assi Domän kan också förväntas kosta skattebetalarna stora belopp, vilket innebär en överbeskattning av svenska folket till följd av regeringens aktiespekulation.

Avslutningsvis vill vi beröra en fråga som gäller utskottets behandling av ärendet. För att riksdagen skall kunna fullgöra sin uppgift gäller allmänt att berört utskott bör få möjlighet att ta del av allt det material som regeringen har haft i ett ärende. Detta är viktigt för att den politiska oppositionen skall kunna fylla sin demokratiska funktion. I det här aktuella fallet anser vi att Näringsdepartementet på olika sätt har försvårat och fördröjt överlämnandet av akten om Assi Domän till utskottet. Två dagar före motionstidens utgång – den 31 oktober 2001 – överlämnade departementet de delar av akten som ansågs ha utgjort underlag för regeringens beslut, vilket visade sig utgöra ungefär halva akten. Efter en ytterligare förfrågan överlämnades även reste-

rande del av akten, vilket skedde samma dag som motionstiden gick ut. Det är ett klart värde för riksdagens ledamöter att ha tillgång till regeringens underlag när motioner utarbetas.

En annan fråga av principiell karaktär som vi vill ta upp gäller sekretessbeläggning av handlingar som ingår i en akt. Departementets agerande har givit intryck av att sekretesstämpeln tillämpas mer eller mindre urskillningslöst. För att en offentlig och allsidig debatt skall kunna föras är det viktigt att debattdeltagarna har möjlighet att referera till sådant underlag som upplevs som relevant. Självfallet vill vi inte medverka till att material som inte bör offentliggöras av t.ex. säkerhetsskäl eller med hänsyn till affärsetik blir känt. Det vi vänder oss mot är en urskillningslös sekretessbeläggning som försvårar den demokratiska kontrollen. I det här aktuella fallet har inledningsvis uppgifter som redan är offentliga, t.ex. taxeringsvärden, sekretessbelagts. Vidare har overheadbilder som använts vid offentliga föredragningar inledningsvis hemligstämplats. Det som sägs i prospektet från Sveaskog visar också på att regeringen har sekretessbelagt dokument i akten som borde kunnat vara offentliga för allmänheten.

Vi vill vidare erinra om hur frågan om det planerade samgåendet mellan Telia AB och Telenor AS hanterades. Regeringens agerande när det gällde att ställa den aktuella akten och relevant bakgrundsmaterial till förfogande för riksdagen utgör ett slående exempel på hur kommunikationen mellan regering och riksdag inte får fungera när det gäller hantering av statliga företag. Uppgifter som den svenska regeringen vägrade tillhandahålla gick att få från Stortinget och den norska motsvarigheten till det svenska näringsutskottet.

Med det anförda avstyrker vi propositionen i här aktuella delar och tillstyrker de nämnda motionerna i berörda delar. I motionerna 2001/02:N44 (c), 2001/02:N27 (c) och 2001/02:MJ339 (c) finns synpunkter och åsikter som i stor utsträckning överensstämmer med våra. Yrkandena har dock en sådan utformning att de formellt sett måste avstyrkas.

Vidare vill vi genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att i framtida ärenden rörande statliga företag hantera överlämnande av akt och sekretessbeläggning på ett sätt som ger den öppenhet som offentlighetsprincipens anda syftar till och som bör ställas ur demokratisk synpunkt.

2. Förvärv av aktier i Assi Domän AB

av Åke Sandström (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:MJ339 yrkande 4, 2001/02:N27 yrkande 10 och 2001/02:N44 yrkandena 1–5, bifaller delvis motion 2001/02:N44 yrkande 6 och avslår proposition 2001/02:39 punkterna 1–5 och motionerna 2001/02:N42 yrkandena 1–5 och 7, 2001/02:N43 yrkandena 1–6, 2001/02:N45 och 2001/02:N46.

Ställningstagande

Inledningsvis vill jag – i likhet med vad som görs i motionerna 2001/02:N44 (c), 2001/02:N27 (c) och 2001/02:MJ339 (c) – framhålla att skogen är en av Sveriges viktigaste resurser. Skogsindustrin svarar för en stor del av Sveriges export, drygt 90 miljarder kronor årligen; över hälften av Sveriges nettoexportinkomster kommer från skogsnäringen; näringen sysselsätter drygt 90 000 personer i främst gles- och landsbygd och ger arbete åt företag i andra sektorer. Det enskilda privata skogsägandet måste enligt min mening stärkas, vilket ger möjligheter till utveckling och livskraft i hela landet. För närvarande ägs ca 51 % av den svenska skogen av enskilda privata ägare. Jag anser att det privata småskaliga ägandet av den produktiva skogsmarken på sikt bör omfatta 60–65 % av den totala produktiva skogsarealen. Det enskilda privata ägandet innebär fler aktörer på marknaden, vilket är till gagn för dem som köper skogsråvara. Ett ökat enskilt privat ägande är också bra ur miljösynpunkt.

Att staten – genom Sveaskog – förvärvar aktierna i Assi Domän kan accepteras under följande förutsättningar:

- vid avsättningar av skogsmark av miljö- eller kulturskäl skall, vid likvärdiga skyddsobjekt, i första hand avsättningarna ske från statens samlade markinnehav,
- statens samlade skogsinnehav skall användas för att kunna erbjuda bytesmöjligheter,
- statens samlade skogsinnehav skall användas för att erbjuda omarronderingsmöjligheter och tillköpsmöjligheter för att förstärka det enskilda privata skogsbruket,
- ett utförsäljningsprogram skall utarbetas avseende statens samlade skogsinnehav i syfte att förstärka det enskilda privata skogsägandet,
- Sveaskogs försäljning av skogsmark skall ha som mål att statens samlade skogsinnehav inte skall överstiga 10 % av den produktiva skogsmarken och att försäljning för att stärka det enskilda privata skogsägandet skall införas i Sveaskogs bolagsordning och meddelas bolaget som riktlinjer.

Det är av mycket stor betydelse att det finns långsiktiga och tydliga regler för skyddet av den biologiska mångfalden och kulturmiljöer. När staten pekar ut vissa områden som särskilt intressanta att bevara, är det viktigt att den enskilde markägaren inte drabbas på ett negativt sätt. Markägaren måste ges skälig ersättning för de miljö- och kulturinsatser som görs och vid bildandet av olika typer av reservat. Detta kan ske genom ekonomisk kompensation eller – vilket är att föredra – genom att ersättningsmark erbjuds. Enligt min mening är det väsentligt att de enskilda privata skogsägarna och ett aktivt brukande kan värnas, samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljöer säkerställs. Vid avsättningar av miljö- eller kulturskäl bör därför i första hand avsättningarna ske från statens samlade markinnehav. I de fall där avsättningar från det enskilda privatägda skogsinnehavet sker av miljö- eller kulturskäl måste ersättningsmark erbjudas. Statens samlade skogsinnehav bör nyttjas för detta ändamål.

I samband med det av regeringen föreslagna förvärvet av Assi Domän uppstår möjligheter att utveckla och förstärka det enskilda privata ägandet av den svenska skogen. Utöver att – som nyss förordats – statens samlade skogs-innehav skall kunna användas för avsättningar ur miljö- och kultursynpunkt och som bytesmark bör det också kunna erbjuda omarronderingsmöjligheter och tillköpsmöjligheter för att förstärka det enskilda privata skogsbruket. Detta är viktigt för att de som för närvarande innehar skogsfastigheter och bedriver verksamhet skall få bättre utvecklingsmöjligheter. Det måste också vidtas åtgärder för att fler människor skall ges möjlighet att skapa sig en utkomst från, och bosättning på eller i närhet av, skogsfastigheter. Från statens samlade skogs-innehav bör därför skogsfastigheter försälas under ett flertal år framöver. Ett utförsäljningsprogram till enskilda privata ägare bör utarbetas, vilket skulle ge fler människor möjlighet att få sin utkomst från skogen, samtidigt som sysselsättningstillfällen skapas i skogs- och landsbygd. Det är viktigt att fastigheterna i detta utförsäljningsprogram är av varierande storlek, så att många ges möjlighet att delta. Att skapa utkomstmöjligheter för fler människor är nödvändigt för att motverka befolkningsminskningen i skogskommunerna.

Sveaskogs innehav av skogsmark kommer efter förvärvet av Assi Domän att bli spritt över hela landet. Den försäljning som bolaget, enligt min mening, bör genomföra skall likaledes ske över hela landet. Därvid skall de områden som ur regionalpolitisk synvinkel är prioriterade av statsmakterna prioriteras, med sikte på att förstärka möjligheterna till lokal utveckling i dessa områden. Sveaskogs försäljning av skogsmark bör ha som mål att statens samlade innehav inte skall överstiga 10 % av den produktiva skogsmarken. Efter utförsäljningar bör Sveaskog sålunda äga och förvalta 2–2,2 miljoner ha av den produktiva skogsmarken. Utförsäljning av skogsmark för att förstärka det enskilda privata ägandet av den svenska skogen bör införas i Sveaskogs bolagsordning och meddelas bolaget som riktlinjer för bolagets verksamhet och förvaltning.

Sammanfattningsvis anser jag att riksdagen bör anmoda regeringen att återkomma med ett nytt förslag rörande det statliga skogsinnehavet i enlighet med vad jag här har angivit. Därmed blir motionerna 2001/02:N44 (c), 2001/02:N27 (c) och 2001/02: MJ339 (c) i sak tillgodosedda. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar

Särskilt yttrande

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttrande.

Förvärv av aktier i Assi Domän AB

av Ingegerd Saarinen (mp).

Jag vill något beröra frågan om det sammanlagda bolagets agerande när det gäller försäljning av skogsmark till enskilda. Enligt min mening är detta en mycket viktig uppgift för bolaget. Det övergripande målet för bolaget skall, enligt vad som sägs i propositionen, vara att statens skogar skall förvaltas på ett föredömligt sätt både ur produktions- och miljösynpunkt för att trygga en långsiktigt ekologiskt och produktionsmässigt hållbar utveckling. Därtill skall bolaget aktivt verka för att erbjuda omarronderingsmöjligheter och tillköpsmöjligheter ägnade att förstärka det enskilda skogsbruket, varvid bolaget bör ha som inriktning att genom försäljning av mark till enskilda underlätta utkomstmöjligheterna och lokal utveckling i skogs- och landsbygd. I försäljningsaktiviteterna skall glesbygden prioriteras. Dessa målsättningar ställer sig utskottsmajoriteten, i vilken jag ingår, bakom.

Jag vill med detta yttrande understryka vikten av att bolaget aktivt arbetar för att underlätta utkomstmöjligheterna för boende i glesbygd. Jag utgår från att regeringen på lämpligt sätt, t.ex. genom en försäljningspolicy för bolaget, tillser att så blir fallet. Jag vill inte se ett upprepande av de misstag som gjordes när Domänverket bolagiserades. Försäljning av skogsmark till enskilda kom då i många fall inte till stånd på ett sätt som gynnade långsiktiga, lokala försörjningsmöjligheter eller naturvårdsintressen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2001/02:39

Regeringen föreslår

1. att riksdagen godkänner att staten på det sätt regeringen föreslår genom förvärv av aktier ökar sitt ägande i Assi Domän AB till att avse samtliga aktier,
2. att riksdagen upphäver ett tidigare bemyndigande att försälja statens aktier i Assi Domän AB,
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att genom Riksgäldskontoret ställa en övergångsfinansiering till förfogande för Sveaskog AB inom en låneram på 12 000 miljoner kronor,
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att utnyttja de medel som tillförts staten vid en aktieinlösen våren 2001 för att finansiera förvärvet,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder i övrigt som erfordras för att genomföra förvärvet.

Motioner med anledning av proposition 2001/02:39

2001/02:N42 av Inger Strömbom m.fl. (kd):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att regeringen genom förvärv av aktier skall öka sitt ägande i Assi Domän AB.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ytterligare sprida ägandet i Assi Domän AB.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag om att upphäva tidigare bemyndigande att försälja statens aktier i Assi Domän AB.
4. Riksdagen avslår regeringens förslag om bemyndigande att genom Riksgäldskontoret ställa en övergångsfinansiering till förfogande för Sveaskog AB.
5. Riksdagen avslår regeringens förslag om bemyndigande att utnyttja de medel som tillförts staten vid en aktieinlösen våren 2001 för att finansiera förvärvet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om familjeskogsbrukets villkor.

2001/02:N43 av Bo Lundgren m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar avstå regeringens förslag om att regeringen genom förvärv av aktier skall öka sitt ägande i Assi Domän AB.

2. Riksdagen beslutar avstå regeringens förslag om att upphäva ett tidigare bemyndigande att försälja statens aktier i Assi Domän AB.
3. Riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om bemyndigande att genom Riksgäldskontoret ställa en övergångsfinansiering till förfogande för Sveaskog AB.
4. Riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om bemyndigande att utnyttja de medel som tillförts staten vid en aktieinlösen våren 2001 för att finansiera förvärvet av Assi Domän AB.
5. Riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om bemyndigande att vidta de åtgärder i övrigt som erfordras för att genomföra förvärvet av Assi Domän AB.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att staten i första hand bör avyttra kommersiell skog till enskilda och privata aktörer och i andra hand sälja sitt innehav av aktier i Assi Domän AB.

2001/02:N44 av Åke Sandström m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vid avsättningar av miljö- eller kulturskäl skall i första hand avsättningarna ske från statens samlade markinnehav.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att statens samlade skogsinnehav skall användas för att kunna erbjuda bytesmöjligheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att använda statens samlade skogsinnehav för att erbjuda omarronderingsmöjligheter och tillköpsmöjligheter för att förstärka det enskilda privata skogsbruket.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett utförsäljningsprogram av statens samlade skogsinnehav för att förstärka det enskilda privata skogsägandet.
5. Riksdagen beslutar vad som i motionen anförs om storleken på Sveaskog AB:s skogsinnehav efter utförsäljningar och att utförsäljningen för att stärka det enskilda privata skogsägandet skall införas i Sveaskog AB:s bolagsordning och meddelas bolaget som riktlinjer.
6. Riksdagen beslutar avslå propositionen i de delar som ej berör Svenska Lagerhusaktiebolaget under förutsättning att yrkandena 1–5 ej vinner riksdagens bifall.

2001/02:N45 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att regeringen genom förvärv av aktier ökar sitt ägande i Assi Domän AB.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag om att upphäva ett tidigare bemyndigande om att försälja statens aktier i Assi Domän AB.

3. Riksdagen avslår regeringens förslag om bemyndigande att genom Riksgäldskontoret ställa en övergångsfinansiering till förfogande för Sveaskog AB.

2001/02:N46 av Karin Enström (m):

Riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om att regeringen genom förvärv av aktier ökar sitt ägande i Assi Domän AB.

Motion med anledning av proposition 2001/02:4

2001/02:N27 av Agne Hansson m.fl. (c):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att minska det statliga skogsinnehavet.

Motion från allmänna motionstiden

2001/02:MJ339 av Eskil Erlandsson m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en inriktning som stärker det enskilda privata ägandet vid utförsäljning av statlig skog.